

PSYCHOLOGIE U NÁS A JINDE

K ŽIVOTNÍMU JUBILEU doc. dr. JAROMÍRA JANOUŠKA, CSc.

Kulaté životní výročí obvykle patří k těm významným momentům našeho prožívání času, v nichž si zvláště intenzivně uvědomujeme relace jeho tří dimenzí a zamýšlíme se nad tím, čím náš čas byl, je a bude naplněn. Padesátiny jsou jistě důvodem k oficiálnímu blahopřání, jestliže jubilant nejen šťastně dovršil své půlstoletí, ale také ho naplnil úspěšnou, společensky hodnotnou prací. To nepochybně platí o doc. dr. Jaromíru Janouškovi, CSc., který svou padesátku oslavil 19. března 1981.

Úspěšná životní dráha doc. Janouška byla klestěna jeho usilovnou a vždy uvážlivě cílenou prací. Dosvědčuje to téměř stovka jeho odborných publikací i vzrůstající počet československých sociálních psychologů, na jejichž výchově má doc. Janoušek nemalou zásluhu.

Jeho zájem o společenskou problematiku, filozofii a psychologii se vyhranil již během jeho středoškolského studia v Hradci Králové. Po maturitních zkouškách ho potom vedl do Prahy na filozofickou fakultu Karlovy univerzity, kde v letech 1950–1954 studoval obory filozofie a psychologie. Výborný prospěch a politická vyspělost mu po skončení univerzitních studií v Praze umožnily nastoupit vědeckou aspiranturu na filozofické fakultě Lomonosovovy univerzity. V průběhu aspirantury a při jejím zakončení roku 1957 měl příležitost k osobním kontaktům s předními sovětskými vědci – A. N. Leonťjevem, F. I. Georgijevem, A. R. Lurijou, S. L. Rubinštejnem a E. V. Šorochovou, kteří byli jeho školiteli, konzultanty a oponenty.

Po návratu ze Sovětského svazu se doc. Janoušek plně zapojil do odborného i politického života. Nejprve působil jako odborný asistent na katedře filozofie filozofické fakulty Karlovy univerzity a od roku 1959 pracoval v oddělení psychologie Pedagogického ústavu J. A. Komenského ČSAV. Po ustavení oddělení sociální psychologie byl jmenován jeho vedoucím. Stejnou funkci zastával potom v Psychologickém ústavu ČSAV od jeho založení roku 1967. Doc. Janoušek se tedy aktivně a podstatnou měrou podílel na zrodu a rozvoji československé sociální psychologie jako samostatné psychologické disciplíny. Nejenže přispíval k utváření její organizační základny, ale budoval především její marxistickou koncepci. Má velké zásluhy také na začlenění sociální psychologie do osnov vysokoškolského jednooborového studia psychologie na našich univerzitách. Již od roku 1962 přednášel sociální psychologii na Karlově univerzitě, kde byl roku 1974 jmenován docentem oboru psychologie a roku 1975 externím vedoucím nově zřízené katedry sociální psychologie. V září roku 1980 byl pak pověřen vedením celé společné katedry psychologie na FF UK. Kromě přípravy studentů věnoval doc. Janoušek mnoho času i výchově mladých vědeckých kádrů v roli školitele aspirantů a také koncepci studia psychologie jako člen komise expertů MS ČSR a MŠ SSR pro psychologické vědy.

Významným přínosem nejen pro československou, ale pro marxistickou sociální psychologii vůbec je vědeckovýzkumná práce doc. Janouška. Účastnil se řešení úkolů v rámci Státního plánu základního výzkumu jako koordinátor dvou hlavních úkolů. V letech 1970–75 koordinoval hlavní úkol VIII-1-10 „Psychologické problémy soudobé civilizace a motivace lidského jednání“ a v další pětiletce pak hlavní úkol VIII-2-11 „Formování vědomí a motivace činnosti v kolektivech v podmínkách vědeckotechnické revoluce“. Již názvy obou úkolů ukazují, že jeho badatelský zájem směřuje k živé a pro budování socialistické společnosti aktuální problematice. Do popředí vystupují zejména otázky sociální komunikace, kooperace, motivace a otázky utváření kolektivů v podmínkách společných činností. Výsledky jeho vědeckovýzkumné práce uveřejněné v řadě odborných časopiseckých statí i knižních publikací našly ohlas nejen v československé, ale i v zahraniční psychologii. Svědčí o tom časté citace Janouškových prací i četné jeho publikace v psychologických časopisech jak socialistických tak západních zemí a v mezinárodních kongresových sbornících. Z jeho větších prací je třeba připomenout zejména knihy „Praxe a poznání“ (NPL, Praha 1963), „Sociální komunikace“ (Svoboda, Praha 1968) a kolektivní monografii „Motivace a civilizační proměny“ (Svoboda, Praha 1971). Tyto i další práce doc. Janouška nejenom kriticky přehodnocují relevantní teorie a metodologické přístupy prezentované současnou světovou psychologií, ale z hlediska principů marxistické psychologie dále tvůrčím způsobem rozvíjejí psychologické poznání, zejména psychologickou teorii lidské činnosti na základě analýzy sociálně psychologických aspektů a forem společné činnosti. Vyjádřením mezinárodního uznání práce doc. Janouška je dále také skutečnost, že byl zvolen po dvě funkční období členem výboru Evropské asociace pro experimentální

sociální psychologii a účastnil se jednání o koordinaci psychologického výzkumu v rámci RVHP.

Obdivuhodný akční radius doc. Janouška však není vyčerpán jeho činností vědeckovýzkumnou a pedagogickou. Jeho nedílnou součástí tvoří politická a společenská angažovanost jubilanta jako člena Komunistické strany Československa. Jeho smysl pro společenské potřeby a veřejný zájem se projevuje mimo jiné tím, že je po léta činný v Československé psychologické společnosti, v Komisi pro psychologii při Vědeckém kolegiu pedagogiky a psychologie ČSAV, v redakčních radách odborných časopisů, jako spolupracovník nakladatelství Academia, SPN, Svoboda aj. Toto neobyčejné pracovní zatížení doc. Janoušek plně zvládá, takže zároveň zůstává trpělivým spolupracovníkem, který umí v pravý čas povzbudit, poradit nebo projevit smysl pro humor.

Proto si soudruha doc. Janouška opravdu vážíme a přejeme mu, aby v plném zdraví stejně dobře rozvíjel svou plodnou činnost i v druhém poločase života a dosahoval nových úspěchů jak pracovních, tak i osobních.

Redakční rada

ŠEDESÁTINY DOCENTA PhDr. JOSEFA LANGMEIERA, CSc.

V pracovním ruchu počátku tohoto roku téměř zanikla skutečnost, že vedoucí Kabinetu psychologie pražského Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů, docent J. Langmeier, zdárně dosáhl a překonal šedesát let chronologického věku. Ač — podle jeho vlastní poznámky — v tom žádný zvláštní důvod k oslavám není, chceme přece využít této skutečnosti a společenského obyčeje k připomenutí, kým pro nás — své kolegy, spolupracovníky a žáky — je.

Původem z Nýřan (*12. 1. 1921), absolvent ostravského gymnázia a pražské filozofické fakulty, započal svou dráhu klinického psychologa v roce 1948 v interdisciplinárním týmu Sociodiagnostického ústavu v Praze. Tam se ustaluje jeho odborný zájem o psychologické problémy vývoje dítěte ve zdraví a v nemoci. Z řady různorodých úkolů, které tehdy v této oblasti řeší, připomeňme aspoň, že jako první u nás vymezil syndrom lehké dětské encefalopatie v psychologickém nálezu.

Po odchodu do Havlíčkova Brodu stává se tam v roce 1954 asistentem Pediatrické katedry právě ustavovaného ILF. S ní přechází do Prahy, habilituje se a v roce 1970 přebírá vedení samostatného Kabinetu psychologie ILF a tím i zodpovědnost za postgraduální vzdělávání lékařů a psychologů v tomto oboru pro potřeby zdravotnictví. Se spolupracovníky pro ně pořádá a v podstatné míře i sám realizuje hromadné kursy a individuální školení, jejichž rozsah rok od roku vzrůstá. Souběžně s tím, přes četné překážky, vytváří a prosazuje jednotnou soustavu dalšího vzdělávání klinických psychologů a celkovou koncepci klinické psychologie jako samostatného oboru s jednoznačným postavením a vymezenými úkoly v rámci zdravotní péče ČSR.

Organizační a učitelská činnost doc. Langmeiera však podstatně přesahuje rámec pracoviště. Setkáváme se s ním jako s pořadatelem, přednášejícím a vynikajícím diskutérem četných akcí Psychologické a Lékařské společnosti. V posledních letech vytvořil na jejich půdě pravidelnými Klinickopsychologickými dny samostatné fórum pro psychology různých oborů, kteří se zabývají klinickými problémy. Často je zván k přednášení v zahraničí: přednáší v Leningradě a Moskvě, v Utrechtu a Amsterdamu, v Paříži a Montpellier, v Římě a v Miláně, ve Varšavě a v Bethesda. — V rámci vysokoškolské výuky uvádí svými přednáškami a učebnicemi do klinické problematiky studenty psychologie a pediatrie na Karlově univerzitě a na pozvání albertské univerzity působí jako hostující profesor vývojové psychologie v Edmontonu. — Díky vzácné schopnosti jasně a názorně popularizovat vědecké poznatky ovlivňuje svými příspěvky v časopisech a knihách určených širší veřejnosti i pokrok ve vývoji společenského povědomí o potřebách a způsobech podpory zdravého vývoje dětí.

Příspěvek doc. Langmeiera psychologické vědě je výjimečný spojením neobvyklé šíře zdrojů, z nichž vychází — mezi psychology vyniká přehledem v oblastech somatického lékařství, pedagogiky i filozofie — a zároveň hloubkou, s níž zvolené problémy zpracovává. Příkladem jeho práce, která svým významem získala výrazný mezinárodní ohlas, je (spolu se Z. Matějčkem zpracovaná) studie „Psychická deprivace v dětství“, která vyznačila zásadní obrat v nazírání na duševní potřeby dítěte u nás a ovlivnila zejména vývoj různých forem náhradní rodinné péče. Kromě dosavadních tří vždy nově zpracovaných vydání vychází tato kniha i v zahraničí — dosud anglicky, německy, v příštím roce ruský.